

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties
afdeling Hengelo / Oldenzaal

COLOFON

Redactie:

Harry de Jong

Redactieadres:

Abelenstraat 2a
7556 DT Hengelo
☎ (074) 291 7611

e-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

Verspreiding OdL:

André Bolt

Kopij:

Onder de Loep verschijnt 4 x per jaar, in maart, juni, september en december. De kopij voor de desbetreffende convocaties dient uiterlijk ½ maand voor het verschijnen in het bezit te zijn van de redactie. Kopij die te laat wordt ingeleverd zal in overleg met de auteur in een van de daarop volgende convocaties worden geplaatst.

Kopij dient uiterlijk 2 weken voor de verschijningsdatum binnen te zijn op bovengenoemd redactieadres via e-mail.

De redactie is continu op zoek naar kopij. Om interessante artikelen te kunnen plaatsen doen wij een beroep op uw creativiteit.

Voorbeelden:

- resultaten van (eigen) veldbiologisch onderzoek,
- verslagen van excursies (ook van andere afdelingen),
- waarnemingen,
- vakantieverslagen,
- commentaren en meningen,
- aardige verhalen,
- enzovoort.

Heeft u bij uw artikel afbeeldingen, dan gaarne meesturen. Indien mogelijk wordt dat dan bij het artikel afgedrukt.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de ingezonden stukken.

Afbeelding omslag:

Boomkikker
(*Hyla arborea*)

Foto's: Harry de Jong
(tenzij anders vermeld)

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging,
Afdeling Hengelo / Oldenzaal

INHOUD

VAN HET BESTUUR	1
AGENDA	2
ACTIVITEITEN VVTW EN KNNV AFD. ENSCHEDE	5
ARBORETUM KLEIN DRIENE	6
TERUGBLIK	7
JUBILEUM NIEUWS	8
NATUURCURSUS - BETER KIJKEN IS MEER GENIETEN	8
SCHONINGSWERK BENTELERHEIDE	9
IN MEMORIAM, WOUTER VAN DEN BOSCH	10
PLANTENJACHT 2015 NADER BEKEKEN	11
DE "NIEUWE" NATUURWET	13
DE CULTUURVARIËTEITEN VAN DE RUWE BERK	14
ALGEMENE JAARVERGADERING 2016	17

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo / Oldenzaal is opgericht in 1916. De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van de natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeleving. De ondertitel 'vereniging voor veldbiologie' benadrukt de rol van de natuurstudie.

Alle leden ontvangen het landelijk verenigingsblad NATURA. Leden van de afdeling Hengelo / Oldenzaal ontvangen daarnaast 4 maal per jaar het afdelingsblad ONDER DE LOEP. Het lidmaatschap van de KNNV (inclusief het lidmaatschap van de afdeling Hengelo / Oldenzaal) bedraagt € 32,- per jaar; gezinsleden betalen € 10,-

Betalingen d.m.v. machtiging of bankrekening

NL94 RABO 0191 8887 10 t.n.v. Kon Ned Natuurhistorische Ver.

Een lidmaatschap loopt van 1 januari tot en met 31 december. Opzegging van het lidmaatschap uiterlijk 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling. Voor meer informatie kunt u terecht bij de secretaris (zie onderstaand adres).

Bestuur van de afdeling Hengelo / Oldenzaal:

◆ Voorzitter

Wytze Boersma

Zwaluwstraat 34, 7491 CX Delden, ☎ (074) 3762711

E-mail: wytze.boersma@hetnet.nl

◆ Secretaris

Jan Zwienenberg

Hengelose Esstraat 19, 7556 EA Hengelo, ☎ (074) 2423975

E-mail: j.h.zwienenberg@ziggo.nl

◆ Penningmeester (en ledenadministratie)

Jan Weernink

Landmansweg 102a, 7556 LZ Hengelo, ☎ (074) 2422448

E-mail: weernink39@gmail.com

◆ Natuurhistorisch Secretaris

Bert Oude Egbrink

Adamsweg 8, 7553 KM Hengelo, ☎ (074) 2434340

E-mail: ag.oudeegbrink@hetnet.nl

◆ Bestuurslid en lezingen

Annette Ros

Venusstraat 111, 7557 WS Hengelo, ☎ (074) 2918668,

E-mail: anneteros8@gmail.com

◆ Bestuurslid, redactie `Onder de Loep` en Webmaster

Harry de Jong

Abelenstraat 2a, 7556DT Hengelo, ☎ (074) 2917611,

E-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

◆ Website: www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal

Van het bestuur

Op 18 november 1916 werd onze afdeling opgericht. Dit betekent dat de afdeling dit jaar 100 jaar bestaat. Dit willen we niet ongemerkt voorbij laten gaan en we zullen er dan ook de nodige aandacht aan besteden.

De (geplande) activiteiten staat in de speciale Jubileumrubriek in deze en komende nummers van *Onder de loep*.

In dit nummer van *Onder de loep* staan ook de stukken voor de komende ledenvergadering, die wordt gehouden op **dinsdagmiddag 5 april (14.00 uur) in het NIVON-Centrum**.

Als proef hebben we deze keer voor de middag gekozen om veel leden de gelegenheid te geven om te komen en omdat de Nieuwjaarsbijeenkomst niet doorgedaan is.

Naast de vast agendapunten (jaarverslag, financiële stukken etc.) staat naast het jubileum ook de samenwerking met het IVN op de agenda. Afgelopen jaar hebben de landelijke besturen van IVN en KNNV daar veel energie in gestoken. Er werd gestreefd naar een sterke organisatie. In de tweede helft van 2015 zijn de afdelingen van beide organisaties geraadpleegd over deze plannen. Bij zo'n proces zijn er natuurlijk altijd felle voorstanders en tegenstanders maar de meerderheid ziet

voordelen in een samenwerking. Voor veel KNNV afdelingen moet in dit samenwerkingsproces wel de component veldbiologie en natuurstudie gegarandeerd blijven. Ook ons bestuur deelt deze mening.

Na de raadpleging hebben de landelijke besturen besloten om binnen een gezamenlijke koepel nauw te gaan samenwerken. De afdelingen krijgen alle ruimte om te gaan samenwerken. Deze samenwerking vinden wij, in het belang van de natuur, ook belangrijk. De komende maanden zullen wij gesprekken gaan voeren met de afdelingen Hengelo en Oldenzaal van het IVN. Met de afdeling Losser is er al een oriënterend gesprek geweest. Hierbij is nog niet gesproken over samenwerkingsmogelijkheden.

Graag horen we tijdens de jaarvergadering ook de mening van de aanwezige leden over de samenwerking met het IVN.

We gaan met elkaar een boeiend jaar tegemoet waarbij we u hopen te begroeten op een van onze (jubileum-)activiteiten.

Namens het bestuur,

Jan Zwieneberg

Algemene Jaarvergadering 2016

Uw aandacht voor de algemene jaarvergadering.

Datum en tijd: **dinsdag 5 april 2016 om 14.00 uur**

Plaats: **NIVON-centrum** (kleine zaal) aan de Lodewijkstraat 1.

Zie elders in dit nummer voor de agenda en de stukken voor de vergadering.

In de pauze, na afloop van de vergadering, is er gelegenheid om een drankje en een hapje te nuttigen. Daarna is er een korte presentatie over de natuur van Madeira door Harry de Jong.

Jan-van-gent

Excursies

Het gebruikelijke verzamelpunt is (tenzij anders aangegeven) aan de **Boerhaavelaan te Hengelo** op het parkeerterrein naast huisnummer 146 (is richting Borsthuis). Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Indien van toepassing wordt ook het **verzamelpunt ter plekke** aangegeven voor degenen die hier rechtstreeks naar toe willen (dit is op eigen risico bij het evt. niet doorgaan van de excursie).

De excursies zijn **veldbiologische excursies**. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met de coördinator van de excursie.

Lezingen / vergaderingen

De gebruikelijke plaats waar lezingen / vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het Buurhuis "t Lansink" aan de Twijnstraat 8 te Hengelo.

Indien er belangstelling is voor "meerijden met anderen" bij een lezing 's avonds: neem even contact op met een van de bestuursleden (zie colofon).

Lezingen afd. Enschede

De lezingen van de afd. Enschede vinden plaats in het museum `de TwentseWelle` te Enschede

Overzicht activiteiten afd. Hengelo-Oldenzaal

Zondag 20 maart 2016	Excursie: Hazelbekke
Zaterdag 02 april 2016	Excursie: Twickel
Dinsdag 05 april 2016	Algemene jaarvergadering
Zaterdag 16 april 2016	Excursie: Hackfort
Zondag 01 mei 2016	Excursie: Bentheimerwald
Zondag 22 mei 2016	Excursie: Lonnekermeer
Zaterdag 11 juni 2016	Excursie: Zoddebeek

Overzicht activiteiten afd. Enschede

Donderdag 21 april 2016	Lezing: Natuur in je eigen omgeving
--------------------------------	--

Excursie: Hazelbekke

Datum : Zondag 20 maart 2016
Thema : Voorjaarsverschijnselen
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Wytze Boersma (074-3762711)

Het noorden van Twente is een aantrekkelijk excursiegebied. Door de kleinschaligheid en het heuvelachtig landschap is het een bijzonder fraai gebied. In dit gebied ontspringt onder ander de Hazelbekke, een van de bronbeken in Twente. De Hazelbekke dankt zijn naam aan de hazelaar, die rijkelijk langs de oevers groeit. In dat mooie gebied houden wij onze voorjaarsexcursie. Het primaire brongebied is voor het publiek gesloten, maar vanaf het pad krijgen we wel een goed beeld. We starten de excursie bij de watermolen De Mast. Hierna gaan we langs het brongebied en via de Hezinger Esch en de Braamberg gaan we weer terug.

In het voorjaar van 2008 hebben we ook deze excursie gemaakt. Toen was het een groot succes. Alles zat toen mee. We hopen dat het dit jaar ook weer het geval is.

Verzamelpunt: De parkeerplaats van de watermolen De Mast waar we om 09:30 zullen vertrekken.

Schedegeelster

Excursie: Twickel

Datum : Zaterdag 02 april 2016
Thema : Voorjaarsvogels
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Harry de Jong (06-55324290)

We zullen het centrale gedeelte van Twickel verkennen. Hier hebben we grote kans om 5 spechtsoorten te zien, o.a. de Middelste bonte specht en de Zwarte specht.

Verder voert de route over het Bokdammerveld, een klein heidegebiedje met Klokjesgentiaan, Boompieper en Houtsnip.

Via erve Graes lopen we terug naar de Noordmolen met kans op Ijsvogel en Grote gele kwikstaart.

Verzamelpunt: de parkeerplaats bij het Kasteel Twickel. Wij zullen hier om plm. 09.15 vertrekken.

Middelste bonte specht

Excursie: Hackfort

Datum : Zaterdag 16 april 2016
Thema : Landgoederen
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : 3/4 dag
Coördinatie : Gerrit Haverkamp (074-2668489)

De Achtkastelenroute van Vorden is wellicht de oudste fietstocht van Nederland. Al in 1913 nam de burgemeester van Vorden toeristen mee om ze het natuurschoon en de prachtige kastelen van zijn dorp te laten zien.

Een van deze kastelen is Hackfort, een 650 jaar oud landgoed.

Het landgoed Hackfort, sinds 1981 geheel in eigendom van Natuurmonumenten, ligt ten westen van Vorden.

Het kent een grote diversiteit aan natuur en agrarische cultuur.

Het landgoed werd bij legaat geschonken door de familie Van Westerholt van Hackfort. Het kasteel ligt, met koetshuis en watermolen, in een uniek agrarisch cultuurlandschap.

Verspreid over het landgoed van 730 ha bevinden zich zo'n 42 authentieke Achterhoekse boerderijen, waarvan een klein aantal nog in bedrijf is.

Natuurmonumenten werkt met de omgeving aan de instandhouding van het fraaie landschap.

Verzamelpunt: de parkeerplaats aan de Baakseweg even voorbij het Kasteel.
Vertrektijd wandeling omstreeks 10.00 uur.

Excursie: Bentheimerwald

Datum : Zondag 01 mei 2016
Thema : Voorjaarsflora
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Tot plm. 13.30 uur
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Het Bentheimer Wald is een 1250 ha groot bos waarvan een deel wordt gekenmerkt door oudere bossen met veel eiken en haagbeuken met een rijke voorjaarsflora. Dit keer maken we een wandeling door de bossen in de buurt van het Kurhaus. Hoewel de omgeving van het Kurhaus door uitbreiding van gebouwen, parkeerplaatsen en ontsluitingswegen er niet mooier op is geworden, is het nog steeds een interessant gebied.

Door de grote afwisseling tussen nat en droog zijn hier vele bostypes te vinden waarvan enkele stukjes met een oerboskarakter. In één van deze stukjes is in 2008 een oude vorm van bosbeheer (Hudewaldwirtschaft) opnieuw ingevoerd. De oude Zomereiken zijn vrij gesteld en de hier aanwezige Haagbeuken geknot. Nadat zich een grazige kruidlaag heeft ontwikkeld, wordt het gebied sinds enige jaren begraaasd.

Tijdens onze excursie zullen we door dit gebied lopen. Daarnaast gaan we ook nog even kijken in een hooilandje of de Brede orchis al in bloei staat en bij de spoorlijn naar Nordhorn waar het Kandelaartje groeit. Als het weer ook nog meewerkt, belooft het een mooie voorjaarswandeling te worden.

Voor meer informatie over het gebied verwijs ik u naar het verslag van de in 2009 hier gehouden excursie in de Onder de Loep van juni 2009 of naar de website van onze afdeling.

Verzamelpunt: de parkeerplaats bij het Kurhaus naast de nieuwe parkeergarage. Wij vertrekken hier om 09.30 uur.

Excursie: Lonnekermeer

Datum : Zondag 22 mei 2016
Thema : Openbare jubileum excursie
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Wytze Boersma (074-3762711)

Het Lonnekermeer in een ideaal gebied voor onze eerste jubileum excursie. Door middel van publicaties zullen we belangstellenden uitnodigen om deel te nemen.

Het Lonnekermeer is een afwisselend gebied en is één van de Natura 2000 gebieden. Tijdens de excursie zullen we speciaal aandacht schenken aan de verschillende vegetatietypen met het voorkomen van de verschillende soorten planten en dieren. Verder is het een ideaal vogelgebied. Dit komt mede door meren en oude bospercelen in de gebied.

Verzamelpunt: Ingang Lonnekermeer, aan het einde van de Leutinkveldweg/Pallastweg nabij de spoorwegovergang,

Koevinkje

Excursie: Zoddebeek

Datum : Zaterdag 11 juni 2016
Thema : Libellen, planten en vogels
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Middag tot 16.30 uur
Coördinatie : Harry de Jong (06-55324290)
Excursieleider : Gerard Dutmer

De Zoddebeek ontspringt in Duitsland, stroomt ten zuiden van Buurse Nederland binnen en stroomt dan nog ca. 6,5 km door agrarisch gebied om ten zuiden van het Buurserzand in de Buurserbeek uit te monden. In 2007 is de beek opnieuw ingericht, waarbij het beekdal breed is aangelegd en de beek vrij ondiep door een warm beekdal stroomt. Deze combinatie: een warm microklimaat en ondiep, helder stromend water, zorgt voor een ideale habitat voor twee beek-bewonende oeverlibellen: de Beekoeverlibel en de Zuidelijke oeverlibel: twee vrij schaarse Rode Lijst soorten. Deze twee soorten hebben hun hoofdvliegtijd in de maanden juli en augustus en deze zullen we waarschijnlijk niet te zien krijgen. Maar wel een aantal andere beek bewonende libellen.

Bij de Ammeloeweg liggen, naast de Zoddebeek, in een grasland drie vrij grote plassen waarvan er twee heel geschikt zijn voor libellen. Dit grasland is omringd door een stuk vrij oud loofbos en een houtwal en vogelliefhebbers kunnen hier ongetwijfeld aan hun trekken komen. Plantenliefhebbers kunnen hun hart ophalen langs de Zoddebeek en in het grasland.

Opmerking: bij slechte weersomstandigheden wordt de excursie verplaatst naar zaterdag 18 juni.

Verzamelpunt: de kruising van de Ammeloeweg met de Zoddebeek om plm. 13.30 uur

Gewone oeverlibel

Lezing: Natuur in je eigen omgeving

Datum : 21 april 2016
Tijd : 20.00 uur
Spreker : dr. Hein van Bohemen
Locatie : Museum TwentseWelle
Coördinator : Wim Lengton, VvTW
Toegang : Leden VvTW/ KNNV Es gratis
niet-leden €2.-
Koffie/thee : € 1,50

De lezing schetst de betekenis van (inheemse) planten en dieren in de voor- en achtertuin, ook tegen de achtergrond van verandering in klimaat. Getoond wordt hoe tuinen, groene daken en groene gevels de (be)leefbaarheid van de eigen omgeving voor planten, dieren en mensen kunnen vergroten. Dat kan op grote, maar vooral ook op kleine schaal gebeuren.

De presentatie bevat achtergrondinformatie over verschillende ecosystemen en de aspecten water, bodem, lucht, planten en dieren in tuinen. Maar ook komen veel praktische voorbeelden aan bod hoe de voor- en achtertuin klimaatbestendig en leefbaar ingericht kunnen worden. Wat zijn maatregelen om de effecten van versterking te voorkomen en te verzachten? Het afkoppelen van hemelwater betekent bijvoorbeeld een inspiratiebron voor het zichtbaar en leefbaar maken van water. Denk aan de aanleg van bloemenweiden, moerasjes en drink- en badderplaatsen voor vogels.

Tenslotte is er aandacht voor de rol van kunst en de kunstenaar op het gebied van ecologie, natuurbeleving en natuureducatie.

Foto's van enkele excursies uit 2015

Arboretum Klein Driene

Lezing, naamborden en wandelingen

Afgelopen maanden is er door de deelnemende partijen veel werk verricht om het arboretum ook voor bewoners van de wijk en Hengelo zichtbaar te maken.

In totaal zijn er meer dan 100 verschillende soorten bomen (inclusief cultivars) in het noordelijk deel van Klein Driene. Bij ongeveer 20 bomen komt een naambord met informatie (zie voorbeeld bruine beuk).

Deze borden zijn besteld en worden binnenkort geplaatst.

Ook komen er twee wandelingen op papier en een folder met informatie over het arboretum.

De teksten komen t.z.t. ook op onze website.

Lezing:

Deze wandelingen worden gepresenteerd tijdens een lezing van ondergetekenden op:

dinsdag 19 april in CarintReggeland Huis 't Gerbrand aan de Händelstraat 1 te Hengelo.

De lezing begint om 19.30 uur.

Excursie:

Op **zaterdag 23 april** is er een excursie langs de bomen.

De excursie begint om 14.30 uur en start bij Hazenveld (J. Haydenlaan) tegenover de Koepelkerk.

Tijdens de lezing en excursie zijn de wandelingen verkrijgbaar.

Gerrit Haverkamp en Jan Zwieneberg

Bruine beuk

Fagus sylvatica 'Atropunicea'

De bruine beuk loopt in het voorjaar helder rood uit, waarna de bladeren in de loop van het jaar verkleuren naar donkerpurper. De takken groeien breed uit en vormen zo een forse ovaal tot ronde kroon. De boom kan meer dan 25 m. hoog worden en onder optimale omstandigheden 200-300 jaar oud. De stam heeft een dunne gladde schors die grijs kleurig blijft. Door de dunne schors is de beuk gevoelig voor zonnebrand. De lange takken met hun blad zorgen hier voor voldoende schaduw. Een opvallend kenmerk zijn de vrij spitse knoppen waarin de nieuwe blaadjes opgerold zitten. Voordat er beukennotjes komen duurt een flink aantal jaren. Een beuk draagt niet elk jaar beukennotjes. Deze beuk staat op gemeentelijke lijst met bijzondere bomen.

Stamomvang: 310 cm.
Plantjaar: 1962

Ontwerp naambordje

Verslag excursie: Hof Espelo

Datum : Zaterdag 13 februari 2016
Thema : Frisse neuzenwandeling
Deelnemers : 8
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zonnig

Dit keer was de frisse neuzen excursie op het landgoed Hof Espelo van landschap Overijssel ten noorden van Enschede. Wij hebben de in het kader van het 800 jarig bestaan van het landgoed uitgezette historische wandeling, de zogenaamde Gabriël Davina route, gelopen. Tenny de Gier had een kopie van een door landmeter D.G.B. Daelhof in 1759 gemaakte kaart van Hof Espelo mee genomen.

Op het landgoed zijn nog veel plekken te zien die ook op de 250 jaar oude kaart staan. De Gabriël Davina wandeling voert langs een groot aantal van deze plekken zoals de brug over de Eschbeek, het huis Den Hofmeijer, de es met de naam de Woerte, de Visserij (vijver), de Herenwal (die om het landgoed lag) en het in de marke Driene gelegen hooimaatje 't Möske.

Tijdens de wandeling kwamen we verder langs de in 1927 door de textielabrikant Cromhoff gebouwde villa, de in de tweede wereldoorlog door de Duitsers aangelegde rolbanen en splitterboxen voor de stalling van jachtvliegtuigen, door het in het begin van de twintigste eeuw in opdracht van de familie van Heek door landschapsarchitect Wattez ontworpen Sterrebos en langs de door het waterschap Regge en Dinkel aangelegde retentiegebieden langs het beekje met de fraaie naam Kleine Haverriet.

Onderweg hebben we natuurlijk ook nog aandacht besteed aan de natuur. Laurens van Run wees ons op het Echt judasoor en de Stijfzelzwam maar ook op het Witdekselkalkbekertje en het Brandnetelvulkaantje die alleen met de loep goed te bekijken waren.

De vogels lieten het afweten bij de excursie. Bij de voorbereiding van de excursie een week eerder had ik meer succes. Toen zag ik de Kleine bonte specht en overtrekkende Kraanvogels. Ook voor de interne mens werd gezorgd. Hermien Halm verraste ons met zelf gemaakte cupcakes. Wat mij betreft een goed begin van het excursie seizoen.

Waargenomen soorten

Vogels

Boomklever	Groene specht
Koolmees	Roodborst

Spreeuw

Planten & Mossen

Atlas ceder	Douglasspar
-------------	-------------

Paddenstoelen

Brandnetelschijfje	Brandnetelvulkaantje
Doolhofzwam	Echt judasoor
Echte tonderzwam	Eikentrilzwam
Gele korstzwam	Gewoon elfenbankje
Grijze buisjeszwam	Scherpe schelpzwam
Slanke anijstrechtterzwam	Stijfzelzwam
Varenstreepzwam	Witdekselkalkbekertje
Zwartwitte mollisia	

Witdekselkalkbekertje (foto Laurens van Run)

100 jaar KNNV afdeling Hengelo- Oldenzaal

Op 17 november 1916 is onze vereniging opgericht. We bestaan eind dit jaar 100jaar. Het is een mijlpaal om bij stil te staan. Om hieraan invulling te geven hebben we een commissie samengesteld. Na twee bijeenkomsten wordt het programma steeds concreter. We willen geen feestje voor onszelf maar juist naar buiten treden. Het accent van het feestgebeuren ligt in het laatste kwartaal van dit jaar. Voor de invulling zijn de volgende activiteiten gepland. Hierbij moet opgemerkt worden dat nog niet alles concreet is ingevuld.

- **Openbare excursies**
 - A Op zondag 22 mei wordt samen met Landschap Overijssel een excursie georganiseerd rond het Lonnekermeer.
 - B. In het najaar, datum en locatie moet nog worden ingevuld wordt de tweede excursie gepland. Hierbij zullen paddenstoelen centraal staan.
- **Bijzondere lezing**

In de maand oktober/ november hebben we een bijzondere lezing in gedachte Hierbij zal de natuur in Twente centraal staan
- **Jubileum Onder de Loep.**

Het laatste nummer van Onder de Loep van dit jaar, wordt een jubileum nummer. Hierbij wordt gekeken naar de historie, leuke en interessante gebeurtenissen en mogelijk een kijkje naar de toekomst.

Eenieder die nog een leuke of interessante gebeurtenis weet, of wat anders wat onze afdeling betreft moet maar even met mij contact opnemen.

Wytze Boersma

Natuurcursus - Beter kijken is meer genieten

Hoe je beter kunt kijken naar de natuur om je heen en hoe je wegwijs wordt in je natuurgids voor insecten en planten, kun je leren op de natuurcursus die dit voorjaar door de KNNV, IVN en Nivon wordt georganiseerd.

Aan de hand van een aantal in onze omgeving voorkomende soorten insecten en planten wordt geïllustreerd systematisch te leren kijken. Aan de hand van tips, trucs en aanwijzingen van ervaren beoefenaars leer je beter observeren. Hiermee leer je beter de naam van de soort opzoeken in je natuurgids.

Deze natuurcursus kan de opmaat zijn tot verdere studie en een fantastische hobby; zelfstandig of als lid van een werkgroep.

De cursus bestaat uit twee theorieavonden. Een avond waarin vlinders en hun habitat centraal staan, gevolgd door een veldexcursie.

Een tweede avond waarin planten en hun leefomgeving aan de orde komen, eveneens gevolgd door een veldexcursie.

Op de theorie avond wordt de determinatie techniek behandeld en de specifieke leefomgeving. In het veld volgt dan de toepassing.

De theorie is op de maandagavond, 19.30 uur in het Nivoncentrum, Lodewijkstraat 1 - hoek Berfloplein te Hengelo.

Planten door Wytze Boersma, Jan Zwienenberg en Gerrit Haverkamp op **18 april**. De excursie is zaterdagmorgen **23 april**.

Vlinders door Wim Bakker op **25 april**. De excursie is zaterdagmorgen **30 april**.

Kosten leden 20 euro, niet leden 25 euro.

De kosten moeten voor aanvang van de cursus over gemaakt worden op bankrekening: NL93ASNB0707236479 t.n.v. BW van Limburg Stirum ovv Natuurcursus te Hengelo.

Opgave en informatie bij Marjo Mulder, tel. (074) 2773273 of per e-mail: marjomulder@home.nl.

Cursusteam KNNV, IVN en Nivon

Schoningswerk Bentelerheide

Nu de grootschalige werkzaamheden rond de Bentelerheide gereed zijn, zijn we op ons stukje nog lang niet klaar. Elk jaar zien we met verbazing hoe snel de opslag van met name Vuilboom plaats vindt. Volhouden is het remedie. In vier keer per jaar kunnen we het aardig in de hand houden.

Daarom zetten we op de zaterdagen 19 maart en 9 april de werkzaamheden voort.

Diegene die wil en kan helpen is van harte welkom. Snoeizaag, snoeischaar, takkenschaar en hark graag meenemen. Het is raadzaam om werkhandschoenen en laarzen aan te doen.

Diegene die wil en kan helpen is van harte welkom. Snoeizaag, snoeischaar, takkenschaar en hark graag meenemen. Het is raadzaam om werkhandschoenen en laarzen aan te doen.

Dit jaar beginnen we met schonen op:

zaterdagochtend: 19 maart en 9 april van 09.30 uur tot 12.00 uur.

Verzamelpunt is het toegangshek aan de Gorsveldweg, kruising Drekkersweg.

Wytze Boersma tel. (074) 3762711

In memoriam, Wouter van den Bosch

Op 18 december 2015 is Wouter van den Bosch (86 jaar) overleden. Wouter is bijna zijn hele leven betrokken geweest met het wel en wee van de natuur. De laatste jaren heeft hij jammer genoeg niet meer bewust meegemaakt. Hij is begonnen als NJNer en is op zijn 23^e jaar, als oude sok overgestapt naar de KNNV. Naast zijn bijzondere belangstelling voor alles wat leeft en groeit, was hij een ras bestuurder en organisator. Binnen de KNNV heeft hij talloze bestuursfuncties bekleed. Zoals in Eindhoven waar hij ook actief was met het organiseren van kampeerkampen. In die tijd waren het nog verzorgde kampen. Meestal was hij foeragemeester of had een bestuursfunctie. Via Stadskanaal en Apeldoorn kwam de familie van den Bosch in 1969 terecht in Zwijndrecht. Vanzelfsprekend werden ze lid van de afdeling Dordrecht. Binnen de afdeling Dordrecht heeft Wouter bijna alle bestuursfuncties (behalve penningmeester, hij had niets met financiële zaken) vervuld. Daar is hij ook nauw betrokken geweest bij het tot stand komen van het natuur infocentrum 't Weetpunt van de stichting Natuur en Landschap Zwijndrechtse Waard.

In 1975 werd Wouter gevraagd om als secretaris toe te treden tot het hoofdbestuur van de KNNV. Acht jaar heeft hij deze functie vervuld. Tijdens die periode heeft hij vele initiatieven ontplooid. Hierbij moeten we denken aan het jachtstandpunt van de KNNV: jacht, NEE! Tenzij,. Dit standpunt is overgenomen door verschillende natuurorganisaties. Verder heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd bij Natura, Biologische werkkampen voor onderwijs en de kadercommissie.

In 1992 verhuisde de familie van den Bosch naar Goor. Vanaf die tijd kennen we Wouter en Dinie als actieve leden van onze afdeling Hengelo-Oldenzaal. Aan bestuursfuncties had Wouter geen zin meer. Maar tijdens vergaderingen of bijeenkomsten kon Wouter het niet laten om zijn mening te geven. Binnen de afdeling heeft hij verschillende cursussen georganiseerd. Hierbij kwam vaak geologie en landschap aan de orde. Dit was ook wel logisch want Wouter had een bijzondere belangstelling voor geologie. Tijdens bijna al hun vakanties werden stenen meegenomen uit heel Europa. Wouter was mede initiatiefnemer voor het oprichten van de landelijke werkgroep Geologie en Landschap.

Binnen onze afdeling werd begin van deze eeuw een ouderengroep opgericht. De groep, die over het algemeen bestaat uit leden die niet meer zo goed ter been zijn, hield regelmatig een bijeenkomst met een lezing. Wouter heeft verschillende lezingen verzorgd.

Toen eind jaren negentig de functie van voorzitter van gewest Oost beschikbaar kwam, is Wouter voorzitter van het gewest geworden. Tijdens die periode heeft Wouter zich ingezet om in aanmerking te komen voor een provinciale subsidie. Door zijn kennis en enthousiasme is het hem gelukt. Deze subsidie werd gebruikt voor het organiseren van studie en kaderbijeenkomsten en voor het uitbrengen van onderzoeksrapporten. Hierbij werd een bijdrage geleverd aan de doelen van de KNNV, namelijk natuurstudie en natuurbescherming.

Tijdens de algemene ledenvergadering van 2004 werd Wouter, op voordracht van het gewest Oost terecht benoemd tot landelijk erelid van de KNNV. Hiermede werd hij geëerd en bedankt voor het vele werk dat hij heeft verzet binnen de KNNV. Binnen de afdeling Hengelo-Oldenzaal herdenken we Wouter dan ook als een bijzonder en groot man.

Wout
1929 2015

Wytze Boersma,
voorzitter KNNV Hengelo- Oldenzaal

Plantenjacht 2015 nader bekeken

Voor de tweede maal heeft FLORON een eindejaar Plantenjacht georganiseerd. Het is de bedoeling om zoveel mogelijk bloeiende planten tijdens een wandeling van ongeveer een uur te noteren tussen eerste kerstdag tot even na nieuwjaarsdag. Dit jaar was het een groots succes, meer waarnemingen, meer inzendingen maar vooral veel meer deelnemers. In de onderstaande tabel zijn de aantallen weergegeven.

	2014	2015
Deelnemers	318	1040
Ingezonden lijsten	647	1858
Aantal waarnemingen	6418	27021
Gemiddeld aantal per lijst	10	16
Aantal gevonden soorten	383	735

Wat opmerkelijk is, is het hoge aantal gevonden plantensoorten, totaal 735. Dit is bijna de helft van de standaardlijst. Dit houdt in dat de helft van de flora rond de jaarwisseling al in bloei staat! Bij de gevonden soorten staan ook een heleboel verwilderde soorten en tuinvlieders. Maar dan toch blijft het een hoog aantal. Meer informatie van het landelijk onderzoek kun je vinden op de website van FLORON.

Zelf heb ik twee wandelingen gemaakt. De eerste ten zuiden van Delden en de tweede meer in de stad en langs volkstuintjes. Totaal heb ik 37 soorten genoteerd. Op de eerste wandeling 24 en de tweede 27.

Bij het bekijken van de lijst vroeg ik mij af of gaat het om vroege voorjaarsbloeiers of om late najaarsbloeiers of om soorten die het hele jaar bloeien. Om een antwoord op deze vraag te kunnen geven heb ik de normale bloeitijd van de soorten opgezocht en in de tabel verwerkt. Hierbij kom ik tot de volgende overzichten.

Vroege voorjaarsbloeiers (10x):

NEDERLANDSE NAAM	Begin bloei	Einde bloei
Fluitenkruid	mei	jun
Zandraket	apr	mei
Kleine veldkers	mrt	jun
Kluwenhoornbloem	apr	jun
Kleine varkenskers	mei	sep
Hazelaar	jan	mrt
Kropaar	mei	aug
Vroegeling	feb	mei
Veldereprijs	apr	herfst
Ringelwikke	mei	jul

Late najaarsbloeiers (21x)

NEDERLANDSE NAAM	Begin bloei	Einde bloei
Duizendblad	jun	nov
Madeliefje	apr	sep
Gewone hoornbloem s.s.	apr	herfst
Klein streepzaad	jun	nov
Tuinwolfsmelk	jul	herfst
Harig knopkruid	jun	herfst
Zachte ooievaarsbek	mei	herfst
Gewoon biggenkruid	jun	sep
Witte dovenetel	apr	herfst
Paarse dovenetel	mrt	okt
Akkerkool	jun	aug
Drienerfmuur	mei	herfst
Scherpe boterbloem	apr	herfst
Gewone braam	jun	sept
Ridderzuring	jun	okt
Prikneus	jun	aug
Gekroesde melkdistel	jun	herfst
Gewone melkdistel	jun	herfst

Boerenwormkruid	jul	sep
Reukeloze kamille	jun	herfst
Kleine brandnetel	mei	herfst

Jaarbloeiërs (5x)

NEDERLANDSE NAAM	Begin bloei	Einde bloei
Herderstasje	mrt	dec
Straatgras	jan	dec
Klein kruiskruid	jan	dec
Vogelmuur	jan	dec
Gewone paardenbloem s.l.	mrt	dec

Verder heb ik nog Robertskruid gevonden. Deze bloeit normaal van mei tot en met september. Het is de vraag of Robertskruid al bloeide of nog bloeide. Om een goed antwoord te kunnen geven moet je goed kijken naar de groei omstandigheden van de plant. Dit geldt ook Fluitenkruid. Ik heb de indruk dat het Fluitenkruid dat rond de jaarwisseling bloeide nog een restant is van de tweede bloei. Deze planten zijn over het algemeen eerder afgemaaid en zijn weer uitgelopen (opm.: ik heb Fluitenkruid bij de vroeg bloeiërs geplaatst omdat deze plant normaal van mei tot juni bloeit).

Dat de Hazelaar bloeide is niet zo uitzonderlijk. Deze struik bloeit wel vaker in januari.

Mijn conclusie is dat ik dit jaar meer late najaarsbloeiërs(21x) heb gevonden dan vroege voorjaarsbloeiërs (10x). Dit verklaar ik doordat er in het laatste kwartaal van 2015 geen winterse omstandigheden en nachtvorst zijn geweest.

Al met al een leuk onderzoekje dat meer informatie oplevert dan je in eerste instantie zou denken.

Wytze Boersma

Foto: Wytze Boersma

De “nieuwe” Natuurwet

Eind 2015 is de nieuwe Natuurwet door de eerste kamer aangenomen. Om een inzicht te krijgen wat de “nieuwe” natuurwet voor de flora van Nederland betekent heb ik Pieter Meininger gevraagd of wij zijn artikel over de situatie in de provincie Zeeland mogen overnemen. Peter had geen bezwaar.

Hieronder vinden jullie zijn artikel.

Voor de provincie Overijssel zal het niet veel anders zijn. Vele plantensoorten zullen hun beschermde status verliezen waardoor de economische aspecten voorrang zullen krijgen boven de natuurwaarden.

Hierbij moet nog wel worden opgemerkt dat per provincie de invulling voor 1 juli 2016 gereed moet hebben.

Voor zover ik kan nagaan bevat de oude lijst 104 soorten. De nieuwe lijst 76 soorten, 17 soorten komen zowel op de oude als nieuwe lijst voor. 87 soorten verliezen de status beschermd, terwijl 59 soorten worden nieuw opgevoerd. Alleen al deze aantallen geven een drastische wijziging aan. De soorten die onder de habitatrichtlijn heb ik hierin niet meegenomen.

Wytze Boersma

Wet natuurbescherming: de bescherming van planten uitgekled!

Peter Meininger

Het was een zware bevalling, de nieuwe Wet natuurbescherming: een samenvoeging van Flora en faunawet, Natuurbeschermingswet en Boswet. Na jarenlang geploeter in de Tweede Kamer is deze wet op 15 december 2015 door de Eerste Kamer goedgekeurd en zal naar verwachting op 1 juli 2016 in werking treden. Het hele proces ging gepaard met talloze amendementen, die vrijwel zonder uitzondering over fauna(beheer) gingen. Geen woord over planten!

Op de deskundigenbijeenkomst, waar leden van Eerste Kamer vragen konden stellen aan deskundigen, ging het alleen over fauna (integrale opname te vinden op internet). Als er nu wat betreft planten maar weinig gewijzigd was, zou er geen probleem zijn. Het venijn zit echter in de staart, namelijk in de bijlage met wettelijk beschermde planten. Hier resteert een mager lijstje van soorten die vrijwel zonder uitzondering in goed beschermde reservaten staan of vrijwel zijn uitgestorven. Alle zeldzame soorten die buiten reservaten voorkomen, bij voorbeeld in bermen, op dijken, op muren en op bouwterreinen of dijken, en dus “lastig” voor beheerders en projectontwikkelaars, hebben hun beschermde status verloren.

Het is nauwelijks te bevatten dat zeldzame Zeeuwse soorten zoals Poppenorchis, Harlekijn, Bijenorchis, Hondskruid, Herfstschroeforchis, Aardaker, Veldsalie, Tongvaren, Steenbreekvaren *etc.* voortaan onbeschermd zijn. Veel van deze soorten hebben mede geprofiteerd van gericht maaibeheer (twee keer per jaar maaien en afvoeren van het maaisel = verschraling). Dit relatief kostbare beheer werd vooral uitgevoerd vanwege aanwezigheid van deze beschermde soorten. Zowel bij de Provincie Zeeland als bij Rijkswaterstaat is het maaibeheer in 2015 “versoberd” (door te gaan “klepelen” en niet meer af te voeren, respectievelijk door maar één keer per jaar maaien en afvoeren).

Soorten die zijn beschermd in het kader van de Habitatrichtlijn en zijn opgenomen in de Wet Natuurbescherming (artikel 3.5 lid 5)

Kruipend moerasscherm	79
Groenknolorchis	748
Drijvende waterweegbree	765
Kleine vlotvaren	1131
Liggende raket	1214
Zomerschroeforchis	1239
Klaverbladvaren	5319

Zie verder bijlage A, Beschermde planten van de Wet Natuurbescherming

Bijenorchis

De cultuurvariëteiten van de ruwe berk en hoe ze ontstaan zijn

In het laatste nummer van Onder de loep (december 2015) is het wel en wee van de ruwe berk uitgebreid besproken. In deze vervolgaflering gaan we de cultuurvariëteiten van de ruwe berk en hun achtergrond nader toelichten.

Onze inheemse boomsoorten kunnen zich in de natuur allemaal uitstekend vermeerderen door middel van zaad. Menselijke hulp is hierbij overbodig.

Dat geldt in de boomkwekerij wel voor heel veel siergewassen, die gestekt of geënt worden.

Bos- en haagplantsoen, wat voor het grootste gedeelte uit inheemse bomen en struiken bestaat, wordt op gespecialiseerde bedrijven wel gezaaid.

Sommige soorten produceren jaarlijks grote hoeveelheden zaad zoals berken en elzen, andere soorten doen dat veel bescheidener of slaan zelfs een jaartje over b.v. beuken en eiken.

Dit komt omdat een grote vruchtdracht veel energie kost, waardoor de boom verzwakt en de vruchtdracht een keer overslaat. We spreken dan van een goed of slecht mastjaar.

Zaigoed

Gezaaide planten, zaailingen, bezitten eigenschappen van zowel de moeder- als de vaderkant.

Dankzij genetische variatie komen binnen een soort verschillende versies van een bepaalde eigenschap voor. Dat is maar goed ook want daardoor heeft een soort een veel grotere overlevingskans.

Boomkwekers kweken veel bos- en haagplantsoen uit zaad. Dit zaad wordt niet alleen in Nederland gewonnen maar ook in de omliggende landen en voor de zwarte els in Italië.

Het grootste deel van onze "inheemse" soorten wordt ingevoerd.

Zo bloeit de uit Italië ingevoerde eenstijlige meidoorn en sleedoorn veel vroeger dan de echte inheemse exemplaren.

In Nederland zijn kwekerijen die soortecht materiaal kweken en zo zorgen dat bepaalde eigenschappen behouden blijven.

Op zoek naar cultuurvariëteiten

Binnen een soort als ruwe berk is altijd genetische variatie.

Wat kunnen we nu eenvoudig visueel waarnemen bij genetische variatie van de ruwe berk in het algemeen?

In eerste instantie valt de variatie in groeiwijze op, dit varieert in exemplaren met een sterk opgaande takstand en twijgen en exemplaren met een meer horizontale takstand en lange afhangende twijgen en niet te vergeten de vele tussenvormen.

In het veld is dat allemaal heel goed waar te nemen.

Afwijkende bladvormen of bladkleuren zijn in het veld zeldzaam.

Kwekers die er op uit zijn 'nieuwe producten' op de markt te brengen, zoeken en selecteren in deze variaties, in de hoop iets nieuws op de markt te kunnen brengen.

Om de eigenschappen in de nakomelingen van een selectie te behouden zal een vegetatieve vermeerderingsmethode gebruikt moeten worden b.v. stekken of enten.

Zo zijn de verschillende selecties tot stand gekomen bij de ruwe berk en uiteraard ook bij vele andere gewassen.

Bovenstaande is dus een voorbeeld van de verschillende mogelijkheden die er zijn om 'nieuwe producten' op de markt te brengen.

In het landschap is genetische variatie, onder andere in groeivormen, juist zeer gewenst.

In het opbaar groen maar vooral voor straatbeplanting is het erg belangrijk om voorspelbare groeivormen van bomen aan te planten in verband met de vaak beperkte beschikbare ruimte en de takvrije stamlengte.

Welke variaties worden van de ruwe berk algemeen gekweekt?

Deze zijn te verdelen in drie groepen:

Naar groeiwijze

Betula pendula 'Fastigiata' (1870 Frankrijk) Zuilberk

Habitus: zuilvorm met tot in de top recht doorgaande stam

Takken: opgaande gesteltakken die spiraalsgewijs om de stam staan, de topeinden zijn kort overhangend

Twijgen: roodbruin

Bladeren: driehoekig tot ruitvormig, zeer donkergroen

Hengelo: Begraafplaats Oldenzaalsestraat

Betula pendula 'Fastigiata' – zes stuks in een straat in Borne

Betula pendula 'Youngii' (1873 Engeland) Prieelberk

Habitus: breed schermvormige treurende kroon, de harttak ontbreekt

Takken: met de jaren groeien horizontale takken verder uit en vormen meerdere vlak over elkaar liggende lagen

Twijgen: loodrecht afhangende zijtakken en twijgen

Bladeren: driehoekig, lang gepunt

Hengelo: Begraafplaats Deurningerstraat

Betula pendula 'Youngii' – begraafplaats Deurningerstraat

Betula pendula 'Tristis' (1867 Nederland) **Treurberk**

Habitus: smal ovaal, treurend open

Takken: fors uitstaande gesteltakken die aan de top overbuigen

Twijgen: zeer lange neerhangende twijgen aan korte zijtakken

Bladeren: frisgroene, driehoekige tot ruitvormige bladeren

Hengelo: Klein Driene op het Hazenveld

Betula pendula 'Tristis' - Klein Drien

Naar bladvorm

Betula pendula 'Laciniata' (1867 Zweden)

Habitus: sierlijk met zuilvormige kroon, met doorgaande stam

Takken: schuin opgaand

Twijgen: lang, overhangend, rood bruin

Bladeren: diep ingesneden met onregelmatig getande slippy

Hengelo: Berkstraat

Betula pendula 'Laciniata'

Naar bladkleur

Betula pendula 'Purpurea' (1872 Franrijk) **Purperbladige berk**

Bruinbladige cultivar

Hengelo: Begraafplaats Oldenzaalsestraat

Benaming van cultuurvariëteiten/cultivars

De soortnaam van de ruwe berk, *Betula pendula*, bestaat resp. uit een geslachtsnaam en een soortaanduiding. Betreft het ook nog een cultivar/cultuurvariëteit (een selectie), afgekort cv., dan krijgt of heeft de plant een derde naam. Bijvoorbeeld *Betula pendula* 'Fastigiata'.

Een internationale afspraak is dat de geslachtsnaam altijd met een hoofdletter geschreven wordt, de soortaanduiding met een kleine letter en de cultivar met een hoofdletter en tussen enkelvoudige komma's. Cultivarnamen van voor 1 januari 1959 mogen een Latijnse vorm hebben, na deze datum moet de benaming uit een levende taal bestaan.

Volledigheidshalve de betekenis van de cultivarnamen:

fastigiatus	= even hoog, met recht opgaande takken als de hoofdstam
laciniatus	= gelobd, met franjes, diep ingesneden
purpureus	= roodachtig purper
tristis	= triest of treurig
youngii	= vernoeming van een persoon

Jan Zwienenberg & Gerrit Haverkamp

Literatuur: Dendroflora nr. 10 1973 – nr. 23 1986 – nr. 47 2010

Marco Hoffman – Inheemse en uitheemse plantensoorten in stad en landschap

dr. C.A. Backer – Verklarend woordenboek van wetenschappelijke plantennamen

Tuin & Landschap nr. 7 1988

Algemene Jaarvergadering 2016

Datum en tijd: **dinsdag 5 april 2016 om 14.00 uur**

Plaats: **NIVON-centrum** (kleine zaal) aan de Lodewijkstraat 1.

Vervoer kan geregeld worden voor diegene die niet of liever niet met eigen vervoer kan komen. Die moet even contact opnemen met Jan Zwienenberg (074 2423975) of Wytze Boersma (074 3762711)

1. Opening
2. Goedkeuring verslag ledenvergadering d.d. 24 maart 2015 (bijlage in Onder de Loep).
3. Ingekomen stukken en mededelingen.
4. Jaarverslag 2015 van secretaris, excursiecommissie en werkgroepen (bijlage in Onder de Loep)
5. Financieel jaarverslag 2015 en balans 31-12-2015 (bijlage in Onder de Loep)
6. Verslag kascommissie
7. Benoeming kascommissie.
8. Begroting 2016 en contributie 2016 en 2017.
9. Bestuurssamenstelling.
Jan Weernink is aftredend en herkiesbaar
10. VV op zaterdag 16 april 2015 . De stukken kunnen ter vergadering ingezien worden.
11. Vaststelling benoeming afgevaardigden naar VV 16 april 2016. Voorstel komt ter vergadering.
12. Stand van samenwerking met IVN afdelingen en gemeente Hengelo.
13. Activiteiten in kader 100-jarig bestaan van KNNV afdeling Hengelo-Oldenzaal.
14. Afdelingsactiviteiten 2016 en 2017 (zie Onder de Loep)
15. Rondvraag en sluiting

Pauze

In de pauze is er gelegenheid om een drankje en een hapje te nuttigen. Daarna is er een korte presentatie over de natuur van Madeira door Harry de Jong.

Rooster van Aftreden

Naam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wytze Boersma		X			X		
Jan Zwienenberg			X			X	
Jan Weernink	X			X			X
Bert Oude Egbrink		X			X		
Annette Ros			X			X	
Harry de Jong				X			X

Verslag algemene ledenvergadering 2015

De vergadering vond plaats op 24 maart 2015 in het Nivon-Centrum te Hengelo. Er waren 12 leden aanwezig. Afwezig met kennisgeving: mevr. H. Halm, mevr. en dhr. van de Berg en de heren Haverkamp.

1. Opening

Voorzitter Wytze Boersma heet de aanwezigen van harte welkom en opent de vergadering.

2. Verslag ledenvergadering d.d. 25 maart 2014.

Het verslag wordt goedgekeurd.

Naar aanleiding van:

- Gé Inia vraagt of er al meer duidelijkheid over de oorzaak van het voorkomen van blauwalg in de Tuindorpvijver. Dit punt is nog niet besproken bij de Groene tafel. Jan Zwienenberg en Gerrit Haverkamp zetten het op de agenda.
- Er is nog geen duidelijkheid rond de Zuivelhoeve.

3. Ingekomen stukken en mededelingen.

Voor deze vergadering zijn dat de stukken voor de VV van 11 april 2015.

4. Jaarverslag 2014 van secretaris, excursiecommissie en werkgroepen.

Het jaarverslag wordt vastgesteld met dank aan de opstellers. Naar aanleiding van:

- Jan Zwienenberg licht de actuele stand van zaken rond de bomenapp voor Klein Driene toe. Hij zorgt ook voor schriftelijke informatie in Onder de Loep van juni 2015.
- Laurens van Run heeft goede contacten opgebouwd met de stichting Twickel (G.J. Roelofs). Dit naar aanleiding van vondsten en onderzoek naar paddenstoelen. Hij heeft nu een vergunning voor alle terreinen. Samen met de heer Chrispijn van de Mycologische vereniging heeft hij binnenkort een gesprek. Een fraai resultaat.
- Het uitgebreide verslag van het poelenonderzoek 2014 komt nog. Er zijn diverse libellen gezien en wat betreft de salamanders alleen de kleine watersalamander.

5. Financieel jaarverslag 2014 en balans 31-12-2014.

Het verslag en de balans zijn duidelijk en worden goedgekeurd.

6. Verslag kascommissie.

De kascommissie heeft stukken gecontroleerd en akkoord bevonden. De commissie stelt voor het bestuur decharge te verlenen. De vergadering stemt hiermee in, met bijzondere dank aan de penningmeester.

7. Benoeming kascommissie.

Gerrit Haverkamp is aftredend. De kascommissie bestaat nu uit Mieke van den Berg en Joop de Wit. Reservelid wordt Anneke Boersma.

De voorzitter dankt de leden voor hun werkzaamheden.

8. Begroting 2015 en contributie 2015 en 2016.

De begroting en de contributie wordt conform voorstel vastgesteld.

9. Bestuurssamenstelling.

Jan Zwienenberg is aftredend en herkiesbaar, Er zijn geen tegenkandidaten.

10. VV op zaterdag 11 april 2015.

De stukken voor de VV liggen ter inzage. Wytze Boersma geeft een overzicht van de belangrijkste agendapunten. Het jaarthema 2015 is natuur in de stad. Verder wordt er aandacht besteed aan 150 jaar Thijssen o.a. door een themanummer. Het hoofdpunt van de vergadering is de samenwerking met het IVN. Na de middag gaan leden van IVN en KNNV samen om tafel. Wij gaan deze gesprekken open in maar vinden wel dat de specifieke aandachtsvelden van de KNNV (natuurstudie en veldbiologie) hun plek moeten behouden.

11. Afvaardiging naar VV 2015.

Wytze Boersma en Jan Zwienenberg zullen onze afdeling vertegenwoordigen.

12. Stand van samenwerking met andere organisaties en gemeente.

13. Afdelingsactiviteiten 2015 en 2016.

In 2016 bestaan we 100 jaar.

14. Rondvraag en sluiting.

Hierna sluit de voorzitter de vergadering.

N.B. Door een fout is het verslag niet goed opgeslagen daardoor ontbreekt de tekst bij de punten 12, 13 en 14. Excuses, Jan Zwienenberg.

Bestuurssamenstelling

Samenstelling per 31-12-2015.

W. Boersma	-voorzitter
J.H. Zwienenberg	-secretaris
J. Weernink	-penningmeester
A.G. Oude Egbrink	-natuurhistorisch secretaris
H. de Jong	-lid, eindredactie Onder de Loep en website
A. Ros	-lid

Bestuursactiviteiten

Het bestuur heeft in 2015 zeven maal vergaderd.

Namens de afdeling bezoekt W. Mardjan leden die bijvoorbeeld ziek zijn (lief en leed).

Externe vertegenwoordiging

Gewest KNNV:	B. Wanders
Beleidsraad KNNV:	wisselende afvaardiging
Groene Tafel gemeente Hengelo:	G. Haverkamp

De afdeling heeft in 2015 de zogenaamde ANBI-status (Algemene Nut beogende Instellingen) verkregen. Deze status is noodzakelijk bij het aanvragen van subsidies en het verkrijgen van giften.

Het Gewest Twente van de KNNV heeft zichzelf eind 2015 opgeheven. Het bestuur dankt de bestuursleden van het Gewest voor de vele werkzaamheden, die zij voor de aangesloten afdelingen heeft verricht. Het bescheiden saldo is over de afdelingen verdeeld.

Ledenvergadering 2015

De ledenvergadering werd gehouden op 24 maart 2015 in het NIVON-Centrum. Het jaarverslag 2014 is gepubliceerd in het maartnummer 2015 van Onder de Loep.

Ledenaantal

Het ledenaantal is in totaal 71 (50 leden en 21 huisgenootleden). De afdeling heeft twee ereleden.

Ledenblad Onder de Loep en website.

Het afdelingsblad verscheen in 2015 weer vier keer.

Harry de Jong verzorgt in samenwerking met André Bolt de uitgaven.

Leden zorgen voor de verspreiding van het grootste deel van uitgave. Hiervoor onze dank.

Verder worden exemplaren op een aantal punten in Hengelo en Borne ter inzage gelegd.

Onder de Loep geeft samen met de website een goed beeld van de vele activiteiten van onze afdeling.

Oude nummers van Onder de Loep zijn via de website in te zien.

Activiteiten 2015

a. Nieuwjaarsbijeenkomst op 19 januari 2014.

Gezien het geringe aantal aanmeldingen is de bijeenkomst afgelast.

b. Excursies in 2015

<u>Datum</u>	<u>Plaats</u>	<u>Thema</u>	<u>Aantal deelnemers</u>
14 februari	Hulsbeek	frisse neuzen	7
15 maart	Oelermars	natuurbeleving	4
29 maart	Exoo	Regge	niet doorgestaan
12 april	Brandlecht	voorjaarsflora	11
26 april	Needse Achterveld	natuurbeleving	2
9 mei	Middelveen-Overtoom	weidevogels	5
23 mei	Duivelshof	natuurbeleving	niet doorgestaan
7 juni	Kanaal Almelo-Nordhorn	planten	12
27 juni	Arriën	Vechtdal	2
18 juli	Buurserzand	natte heide	6
8 augustus	Archemerberg	droge heide	5
23 augustus	Waal	rivierflora	niet doorgestaan
6 september	Twekelo	natuurbeleving	6

19 september	Bröcke	natuurverschijnselen	7
4 oktober	Borkeld	natte heide	6
17 oktober	Lonnekerberg	paddenstoelen	10

Totaal zijn er in het jaar 2015 16 excursies georganiseerd waarvan er drie niet zijn doorgegaan. Het aantal deelnemers per excursie wisselde sterk namelijk van 2 tot 12. Het gemiddeld aantal deelnemers is ongeveer hetzelfde als het jaar 2014. De leden van de excursiecommissie in 2015 waren Wytze Boersma, Harry de Jong, Gerrit Haverkamp (nieuw) en Bert Oude Egbrink (natuurhistorisch secretaris). Bernard Wanders is geen lid meer van de excursiecommissie.

Hij is voorzover ik kan nagaan vanaf 1993 ononderbroken lid geweest van de commissie. Onze dank daarvoor.

Contactpersoon: Bert Oude Egbrink.

c. Plantenwerkgroep

Naast dat er op individuele basis geïnventariseerd is voor FLORON is een weiland dat een onderdeel is van het herstelproject van de Bentelerheide geïnventariseerd.

d. Natuur in de Stad.

Over de activiteiten in de wijk Klein Driene is regelmatig uitgebreid gerapporteerd in Onder de Loep. In 2015 zijn de bomen van een deel van Klein Driene, zo goed als allemaal op naam gebracht. Mede door een subsidie van de Provincie Overijssel komen er naambordjes bij 21 bomen en er komen twee wandelingen op papier. Daarnaast komt er een beschrijving van het project.

De wandelingen etc. worden begin 2016 gepresenteerd.

Naar verwachting wordt het andere deel van Klein Driene in 2017 en 2018 geïnventariseerd.

Via de Groene Tafel hebben KNNV en IVN met de gemeente gesproken over de functie tijdelijke natuur voor een of meer nog niet bebouwde industrieterreinen. Er zijn nu concrete plannen om een project te realiseren op het industrieterrein Oosterveld.

Contactpersonen; Gerrit Haverkamp/Jan Zwienenberg)

e. Schoningswerk Bentelerheide.

In 2015 is het schoningswerk op de Bentelerheide voortgezet. Zoals vorige keren werd ook dit jaar het fijne werk, het snoeien van de uitgelopen boomstronken voort gezet. Door deze werkzaamheden hebben we het idee dat de Beenbreek populatie zich verder heeft uitgebreid. De landbouw gebieden rond de Bentelerheide zijn door de Stichting Twickel omgevormd tot natuurgebied. Het moerasbos is helemaal verwijderd en omgevormd tot een groot ven. Ook de afvoersloten zijn gedempt. Hierdoor moet het grondwaterpeil gaan stijgen. Dit zal ongetwijfeld een positieve uitwerking hebben voor de Bentelerheide. Dit jaar zullen we de ontwikkeling dan ook volgen. Totaal zijn er in 2015 vier schoningsochtenden geweest. Hieraan namen 4 a 5 personen per keer deel.

f. Cursuswerkgroep KIN (KNNV, IVN, NIVON)

Door de cursuswerkgroep KIN, een samenwerkingsverband van de Hengelose groenverenigingen, is er in 2015 één cursus georganiseerd.

In het voorjaar is de cursus "Beter kijken, is meer genieten" gehouden. De cursus bestond uit drie avonden en twee excursies. Hiervoor hadden zich 25 deelnemers aangemeld. De doelstelling van de cursus heeft, volgens de cursisten aan hun verwachting voldaan. De is als goed tot zeer goed, door de deelnemers beoordeeld.

g. Paddenstoelenwerkgroep KNNV-Hengelo-Oldenzaal

Allereerst wordt opgemerkt dat niet alle leden van de werkgroep lid zijn van de KNNV; wel zijn ze allen lid van Nederlandse Mycologische Vereniging NMV. De werkgroep bestaat inmiddels uit 8 personen, 4 mannen, 4 vrouwen. Alle waarnemingen worden doorgegeven aan de kartering van de NMV.

In 2015 is de werkgroep, variërend van 2 tot 8 leden daarvan, tussen midden juli en midden november 18 keer in het veld actief geweest. Daarvan waren 5 bezoeken aan Twickel, steeds een ander deel. Eén van deze bezoeken was aan het Breeriet, een normaal niet toegankelijk deel. Tegen de verwachting in vonden we daar geen bijzondere soorten. We dachten dit parkachtig deel enigszins te kunnen vergelijken met het arboretum in de Lutte, maar niet dus.

Het aantal waargenomen soorten varieerde van 19 tot 114, met een gemiddelde van 66. Vanaf begin september was vrijwel steeds sprake van tenminste 80 soorten per bezoek. Steeds moest microscopisch onderzoek uitsluitel geven t.a.v. een aantal soorten.

Enkele bijzondere waarnemingen:

- Prachtamaniet (*Amanita ceciliae*) op 26 aug in het Arboretum Poortbulten.

- Vele Kamfergordijnenzwammen (*Cortinarius camphoratus*) in allerlei stadia op 23 sept in het Haagse Bos.

- Opvallend veel Rossige stekelzwammen (*Hydnum rufescens*) op 17 okt op de Lonnekerberg.

- 11 soorten wasplaten op 21 okt in de Arrierkoelanden
- En onmiskenbaar door hun geur: Bleke knoflooktaalingen (*Mycetinis querceus*) op 11 nov in het Smoddebos.

Contactpersoon: Laurens van Run

Kamfergordijnzwam (foto Laurens van Run)

Prachtamaniet (foto Laurens van Run)

h. Overleg met de gemeente Hengelo.

Onze afdeling heeft geparticipeerd in de Groene Tafel. Met de verantwoordelijke wethouder M. Elferink en verschillende ambtenaren is er een regelmatig en plezierig contact.

Woord van dank.

Het bestuur kijkt met een goed gevoel terug op 2015. Graag willen we alle leden danken voor hun inzet.

Hengelo, februari 2016.

Jaarplan KNNV Hengelo-Oldenzaal 2016-2017

- **Jubileum 100 jaar KNNV Hengelo-Oldenzaal**

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo-Oldenzaal is opgericht op 18 november 1916 en bestaat in 2016 dus 100 jaar. Met een aantal activiteiten zal aandacht besteed worden aan dit bijzondere jubileum. Deze activiteiten worden vermeld in Onder de Loep en op de website van de afdeling (www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal).

- **Samenwerking met IVN**

In 2015 zijn, vooral op landelijk niveau, gesprekken gevoerd over samenwerking tussen IVN en KNNV. Deze gesprekken zijn ook met de afdelingen besproken. Dit overleg heeft in een gezamenlijk plan van aanpak van IVN en KNNV geresulteerd. Op landelijk niveau komt er een koepel waarbinnen veel zaken onderling worden afgestemd. Op afdelingsniveau bepalen de afdeling zelf de onderwerpen en het tempo van samenwerking. De afdeling Hengelo-Oldenzaal zal hierover in 2016 in gesprek gaan met de IVN afdelingen in het werkgebied van KNNV afdeling Hengelo-Oldenzaal.

- **Natuur in de Stad:**

- **Tijdelijke Natuur**

In 2015 hebben IVN, KNNV en gemeente gesproken over instellen van zogenaamde tijdelijke natuur op industrieterreinen, die nog niet bebouwd zijn. De voorlopige keuze is gevallen op het Oosterveld. Begin 2016 zal blijken of de plannen van start kunnen gaan.

- **Bomen in Klein Driene**

Voor dit project is in de voorgaande jaren veel werk verricht. De resultaten (naambordje en bomenwandelingen) zullen in het voorjaar 2016 gepresenteerd worden. Daarnaast worden er in het gebied nog enkele excursies gehouden onder andere in samenwerking met de Nederlandse Dendrologische Vereniging.

- **Bomenwandeling Tichelwerk**

Op verzoek van scholen zal een bomenwandeling op en rond het Tichelwerk worden gemaakt. Over de vormgeving van dit soort wandelingen zal overleg plaatsvinden met IVN Hengelo.

○ **Activiteiten vanuit Groene Tafel**

Vanuit de deelnemende organisaties en gemeente komen voorstellen voor gezamenlijke activiteiten. Indien mogelijk zullen wij hieraan onze medewerking verlenen. Naar verwachting zal het project Steenbreek voorgedragen worden.

● **Lopende activiteiten.**

De activiteiten van het KIN, heideschonen Bentelerheide, paddenstoelenwerkgroep, plantenwerkgroep worden gecontinueerd.

● **Huishoudelijk reglement.**

In 2016 zal het bestuur een huishoudelijk reglement opstellen dat in de ledenvergadering van 2017 besproken en vastgesteld kan worden.

Financieel jaarverslag 2015 en begroting 2016

BATEN	WERKELIJK 2014	WERKELIJK 2015	BEGROOT 2015	BEGROOT 2016
Contributie	1.775,00	1.884,00	1.800,00	1.810,00
Contributie extra	5,00	6,00	0,00	0,00
Rente	45,34	39,61	25,00	25,00
Nieuwjaarsbijeenkomst	315,00		300,00	0,00
Subsidie Gemeente	0,00		0,00	0,00
Project Slangenbeek	149,37		0,00	0,00
Groep KIN	0,00		0,00	0,00
Giften	0,00		0,00	0,00
Diversen	12,00	48,80	0,00	0,00
Nadelig saldo	0,00	42,54	300,00	170,00
Totalen	2.301,71	2.020,95	2.425,00	2.005,00

LASTEN	WERKELIJK 2014	WERKELIJK 2015	BEGROOT 2015	BEGROOT 2016
Afdracht Hoofdbestuur	1.170,50	1.229,00	1.200,00	1.195,00
Abonnement/Lidmaatschap	0,00	0,00	50,00	0,00
Onder de Loep-drukkosten	267,93	344,15	275,00	350,00
Onder de Loep-verzendkosten	140,65	157,76	140,00	150,00
Bestuurskosten	64,50	21,88	50,00	50,00
Excursies	32,00	55,65	35,00	50,00
Lezingen	20,00		25,00	0,00
Nieuwjaarsbijeenkomst	316,50		300,00	0,00
Seniorbijeenkomsten	0,00	24,27	0,00	0,00
Drukwerk/Portokosten	44,18		50,00	25,00
Beamer	0,00		0,00	0,00
Bankkosten	221,39	160,24	175,00	160,00
Zaalhuur + koffie	0,00		100,00	0,00
Diversen	0,00		0,00	0,00
Reiskosten	0,00	28,00	25,00	25,00
Voordelig saldo	24,06		0,00	0,00
Totalen	2.301,71	2.020,95	2.425,00	2.005,00

	LEDEN	CONTRIBUTIE EURO		
	AANTAL 01-01-2016	JAAR 2015	JAAR 2016	JAAR 2017
Lidmaatschap	50	32,00	32,00	32,00
Lidmaatschap, huisgenoten	21	10,00	10,00	10,00

	LEDEN	AFDRACHT EURO		
	AANTAL 01-01-2016	JAAR 2015	JAAR 2016	JAAR 2017
Lidmaatschap	50	20,75	20,75	
Lidmaatschap, huisgenoten	21	7,50	7,50	

Balans per 31 december 2015			
Bank, rek crt	187,45	Te betalen kosten	41,20
Bank, spaarrekening	8.258,62	Vooruitontvangen	74,00
		Reservering:	
		Jubileum	1.302,05
Te ontvangen posten	39,65	Veldbiologische activiteit	1.750,00
		Project Klein Driene	3.000,00
		Kapitaal 31/12	2.318,47
Totaal	8.485,72	Totaal	8.485,72

Balans per 31 december 2014			
Bank	21,14	Te betalen kosten	73,42
Bank, best spaarrekening	8.450,00	Vooruitontvangen	30,00
		Reservering:	
		Jubileum	1.302,05
Te ontvangen posten	45,34	Gewestelijke activiteit	1.750,00
		Project Klein Driene	3.000,00
		Kapitaal 31/12	2.361,01
Totaal	8.516,48	Totaal	8.516,48